

УДК 37(091)(4)«13/15»:165.742

DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2021.78.249867>

ДМИТРО ЛОБОДА

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6501-2895>

(Полтава)

Place of work: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

E-mail: dmitry.lobod@gmail.com

ПІДСУМКИ ЕДУКАЦІЙНИХ ІНІЦІАТИВ ПРИДВОРНИХ РЕНЕСАНСНИХ МИСЛИТЕЛІВ У КОНЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ «ІДЕАЛЬНОГО ПРАВИТЕЛЯ»

Анотація. Стаття присвячена висвітленню результатів педагогічних ініціатив ренесансних мислителів у контексті проблеми виховання «ідеального правителя». Окрім теоретичної розробки образу «ідеального правителя» та ідей щодо його виховання гуманісти мали змогу безпосередньо долучитися до виховання дітей вельмож в період XIV – XVI століть. Так, у статті проаналізовано передовий досвід елітарної освіти доби Пізнього Середньовіччя за авторськими методиками придворних гуманістів. Важливим аспектом моніторингу ефективності та реальності проведених гуманістами заходів щодо формування особистості керманіча є характеристика тих історичних персоналій та їхнього життєпису, з якими вони перебували у стосунках «вихователь – вихованець». У статті простежено підсумки виховних впливів філософів-педагогів Ренесансу через дослідження подальшої долі владних осіб Європи, зокрема завдяки просопографічному та архонтологічному спеціально-історичним методам наукового пізнання. Імагологічний підхід дав можливість стверджувати, що набутий педагогами-гуманістами досвід «плекання державців з пелюшок» мав як свої здобутки (наприклад, Філіп IV Красивий та Сигізмунд Август), так і поразки (наприклад, Фердинанд Арагонський та Марія Тюдор).

Ідеї виховання правителя з їх практичним ренесансним втіленням у конкретному продукті – сформованій особі державного діяча, є важливою складовою обґрунтування необхідності виховання лідерів сучасності.

Ключові слова: виховання; гуманізм; «ідеальний правитель»; особистість; педагогічна ініціатива; педагогічний досвід; Ренесанс.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасна суспільно-політична ситуація в Україні та світі робить актуальним повернення до пошуку відповідей на питання про якнайкращу форму організації влади, суспільства, економіки, про якнайкращі особисті риси правителя, ставить вимоги до його особистості. Наріжним каменем і відправною точкою становлення особистості, безумовно, є виховання. Демократизаційні процеси, що охоплюють всі рівні суспільних відносин, сьогодні відкривають можливості для доступу до керівних посад широкого загалу людей, які не завжди готові до високої відповідальності та призначення. Саме тому підготовка до лідерства, до заняття керівних посад є необхідною передумовою ефективного функціонування держави і комфортного життя у ній суспільства.

Схожі виклики були перед європейським суспільством в період Пізнього Середньовіччя, коли «криза феодалізму», посилення майнової диференціації суспільства, прихід до влади «нових людей» ставив на порядок денний актуальності виховання «державців з пелюшок». Іншими словами, велике купецтво і протобуржуазія у містах отримала достатньо фінансових ресурсів для того, аби обійняти владу, проте теоретично, світоглядно-онтологічно, до цього готовими не були. З іншого боку, монарші особи і патриціат, або «старе дворянство» також не мало достатнього досвіду виховання власних нащадків через занедбаність елітарної освіти та нерідко її відвертий схоластицизм.

На тлі відродження античної спадщини у XIV – XVI століттях проблема виховання «ідеального правителя» знову посіла чільне місце у творчості мислителів-педагогів. Користуючись ідеями класиків Античності, такими як «Виховання Кіра» Ксенофонта (IV ст. до н. е.), система чеснот Аристотеля, вчення про форми державної влади Платона, гуманісти Відродження змогли систематизувати

й випрацювати власне розуміння й досвід виховання «ідеального правителя», синхронізувати його з мейнстрімом християнської педагогічної та екзистенційної традиції. Апогеєм цього стало надання доступу філософам-педагогам до виховання владних персоналій та їхніх дітей.

З огляду на незгасаючу актуальність питання підготовки лідерів, варто проаналізувати ефективність і результати запропонованих мислителями ідейно-теоретичних засад виховання «ідеального правителя» крізь призму досвіду їхньої педагогічної діяльності при правлячих родинах Європи в епоху європейського Ренесансу, що визначає **мету** нашої статті. **Завдання** статті зосереджені навколо логічно-хронологічного підходу до висвітлення предмету дослідження:

- схарактеризувати педагогічні ініціативи придворних ренесансних мислителів;
- висвітлити ідейно-теоретичний зміст виховання «ідеального правителя», конкретизований у спадщині придворних педагогів-мислителів відповідно до попереднього завдання;
- проаналізувати результати педагогічної діяльності ренесансних мислителів-педагогів при правлячих родинах Європи XIV – XVI століть, зокрема, через відтворення історичних відомостей про життя і діяльність їх вихованців.

Для реалізації поставлених нами завдань ми будемо використовувати систему загальнонаукових **методів** (аналізі синтез, порівняння і зіставлення, індукції та дедукції; систематизації та уніфікації) та спеціальних (історико-генетичний, типологізація, просопографічний та архонтологічний). Дослідження ґрунтуватиметься на міждисциплінарному **підході**, на соціально-онтологічному підході історико-педагогічного пізнання, а також імагологічному спеціальноісторичному підході.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Специфіка підбору **джерел** дослідження продиктована темою (предметом) наукового пошуку. Варто наголосити, що кожен з мислителів Відродження, який був залучений до виховання спадкоємців правлячих кіл Європи, створив низку філософсько-педагогічних творів, з яких ми і мали змогу дізнатися про ідейно-теоретичний зміст виховання «ідеального правителя» доби XIV – XVI століть. На них ми спиралися в ході підготовки статті.

Відтворення історико-педагогічного континууму, в якому відбувалося виховання майбутніх керівників, а також аналіз досягнень і поразок виховних ініціатив гуманістів став можливим завдяки опрацюванню комплексу історичної та історико-педагогічної **наукової літератури**. У нагоді стали біографічні та оглядові праці дослідників політичної історії та персоналістики XIV – XVI століть (Е. Гаррен, Л. Брагіна, Б. Год (Год, 2005), Н. Год, Н. Рев'якіна, О. Марей, Т. Грановський, К. Уїкхем та ін.).

Виклад основного матеріалу дослідження. На світанку європейського Відродження першим гуманістом, якого допустили до навчання і виховання особи королівської крові був Егідій Римський (1246/47 – 1316) – теолог і філософ французького походження, відомий своїми трактатами етико-педагогічного і релігійного змісту. З огляду на хронологічну близькість Егідія до доби класичного середньовіччя, власне християнське виховання і світогляд (обіймав посаду архієпископа), його твори були насичені духовним змістом. Проте, через особисте знайомство з Фомою Аквінським і його вченням, доступ до творів Аристотеля Егідій зумів випрацювати власне вчення про виховання правителя у творі «Про правління державців». Через власне високе положення у тогочасному суспільстві Егідій, вочевидь, мав доступ і авторитет до королівського двору французького короля Філіпа III (1245 – 1271). Король і мислитель були однакового віку, тому легко знаходили спільну мову щодо майбутнього держави і того, наскільки це майбутнє залежить від постаті короля. Не дивлячись на те, що Егідій був змушений покинути Париж під тиском аверроїстської дискусії кінця XIII століття, він продовжував писати і наставляти спадкоємця майбутнього короля Філіпа IV Красивого.

Егідій у властивій схоластичній манері вчив богобоязливості, доброчесності, у політиці радив пам'ятати про ціль буття – небесне Царство, а тому не допускалися гріхи, про які йшлося в Біблії. Володар повинен був перейматися персоналіями, яких він залучає до державного управління та надає високі посади. Велике значення приділялося нагородам і покаранням як самого вихованця, так і народу, який у будь який момент повинен бути готовий виступити на захист королівства (Егідій, 1994, с. 150, 151, 152).

Потуги Егідія Римського не пройшли без сліду. Філіп IV Красивий залишився в історії як роль-централізатор, як тому і вчив у трактаті філософ-педагог. Егідій наголошував, що лише «правління одного» здатне уникнути розбрату, тиранії та забезпечити «небесне Царство» на землі. Вихованець же, вочевидь, досить буквально сприйняв такі поради, тому сьогодні відомо, що у справі об'єднання країни і посилення королівської влади Філіп не гребував ані інтригами при дворі,

ані вбивствами (наприклад, гоніння на тамплієрів), ані постійними війнами, ані відвертим висупом проти Папи Римського (що стало початком Авіньйонського періоду полоніння Понтифіків) (Колпаков, 2000, с. 182, 193, 195).

П'єтро Паоло Верджеріо (1370 – 1444/45) – інший представник філософсько-педагогічного напрямку доби Відродження. Він надавав виключного значення освіті вельможних дітей. Навчаючи Убертіно Каррару (1389 – 1407), сина падуанського монарха Франческо Новелло да Каррари (1359 – 1406), він запропонував викладати майбутнім державцям аксіологію та історію. Верджеріо був переконаний, що правитель повинен бути вчителем для власного народу, гідним прикладом для наслідування. Таким чином, він чи не вперше відкрито виступив проти схоластичного виховання, а перевагу у вихованні надавав сім'ї. Якщо ж дитина не прагнула до оволодіння науками, він радив «готувати її до війни» і перейматися її фізичним розвитком (Верджеріо, 1973, с. 323). На жаль, 1406 року правління роду Каррара в Падуї перервалося через завоювання Венеціанською республікою, тому правити вихованцю Убертіно не судилося.

Гуаріно да Верона (1370/74 – 1460) був знайомий з багатьма творами не лише античних авторів, а і з творами етико-педагогічного змісту грецьких мислителів. Він був прославленим літературознавцем і перекладачем, що давало йому змогу активно упроваджувати у тогочасну освітню систему Феррари ідеї культурно-естетичного виховання молоді. Його методи викладання користувалися популярністю не лише в Італії, а і за кордоном, мав зв'язки з багатьма правлячими родинами Європи, а тому і закономірним був його вплив на дом вітчизняний ферарський. У 1408 році він прибув до Ферари на запрошення Нікколо III д'Есте, в якості вихователя його бастарда Леонелло д'Есте, якому на той час вже було 22 роки. Унікальність ситуації полягала в тому, що чи не вперше виховувати потрібно було дорослу сформовану людину.

Не дивлячись на це, Леонелло д'Есте отримав ґрунтовну освіту завдяки Гуаріно і став палким прихильником античної культури. Опинившись при владі, він явив собою живий приклад «справжнього гуманіста на троні». Він добре знав історію і прекрасно знався в латинській літературі, писав промови латиною і вірші італійською, грав на кількох музичних інструментах, захоплювався мистецтвом. Навколо Леонелло утворився гурток вчених і поетів, в якому обговорювалися проблеми філософії, філології, етики, історії та мистецтва (Ревякіна, 1994, с. 47, 48).

Гуаріно величезну увагу приділяв етичному вихованню свого учня. Надихаючи його прикладами з античної історії, він прагнув виховати «ідеального правителя», наділеного всіма чеснотами, трактованими в душі «Нікомахової етики» Аристотеля. У листах до Леонелло вчений закликав, щоб він «споглядаючи добре, формував себе відповідно до нього, вад же уникав і зненавидів їх», і щоб він дбав про культурну гідність, яка «набувається щедрістю, безкорисливістю, справедливістю, заслугами перед громадянами, служінням на користь батьківщині, примноженням честі власного роду» (Ревякіна, 1994, с. 49).

Подібна культурна обізнаність мала проявлятися завдяки такій чесноті, як величність, яка передбачала активну участь у культурному житті підданих. Величність, відповідно до Аристотеля, передбачала витрати, «які ми вважаємо почесними, наприклад витрати на богів, присвятні дари, споруди і жертвопринесення, все пов'язане з божеством, а також все те, що охоче роблять з честолюбства для загального блага, наприклад, коли думають, що потрібно блискуче спорядити хор або трієру або влаштувати бенкет для всього міста» (Ревякіна, 2005, с. 318).

Меценатська діяльність Леонелло в повній мірі відповідала цим визначенням. Леонелло був першим з д'Есте, хто щедро витрачав гроші на культуру в найширшому сенсі цього слова. Він починав будувати нові палаци і закінчував роботи, розпочаті Альберто і Нікколо, фінансував розкішні святкування і суспільні проекти, наймав дорогих викладачів із різних галузей знань, протегував мініатюристам, ювелірам, ткачам, художникам, інженерам, архітекторам і музикантам (Алешин, 2015, с. 115, 116). Із цього можна зробити висновок, що виховання лідерських якостей було можливим навіть у старшому віці.

Учнем Гуаріно да Верони був Вітторіно да Фельтре (1373/78 – 1446), якого по праву вважають «Сократом свого часу». Він не залишив по собі писемної спадщини, популярним став завдяки чисельним спогадам про нього учнів і сучасників (Ревякіна, 2015, с. 5). Гуманіст створив у Мантуї безкоштовну школу, в яку прибували чисельні учні з багатьох країн Європи. Насамкінець, до нього звернувся герцог Мантуї Джанфранческо Гонзага з проханням стати вчителем для його дітей. Спо-

чатку Вітторіно відмовив, і лише після обіцянки герцога щодо повної свободи дій у вихованні погодився. Акцент у виховній парадигмі Вітторіно да Фельтре стояв на формуванні мудрості, високої моральності та солідарності. Щодо останнього, відомі його експерименти з поєднання у класі як представників клану Гонзага, так і талановитих вихідців із бідних сімей. Гуманіст ізолював дітей від «дурних впливів» однолітків, у вихованні підлітків наголошував на надзвичайно потужній силі стимулів (провокування почуття сорому, похвала). В учнів формувалися людяність, доброта, ввічливість, цнотливість, працелюбність, засуджувалися лінощі та бездіяльність (Ревякина, 2015, с. 22).

Вихованці Вітторіно з роду Гонзага поповнювали ряди нової ранньокапіталістичної інтелігенції і правлячих кіл суспільства, допомагаючи, тим самим, власною працею і служінням усій Італії. Так, Людовіко Гонзага і Федеріко Монтефельтро стали відомими правителями Відродження, а їхні міста – потужними і мальовничими, культурними і економічними центрами Апеннінського півострова (Lazzarini, 2006).

Папа Пій II, в миру Енео Сільвіо Пікколоміні (1405 – 1464) був автором рекомендацій щодо виховання угорського принца Владислава, де питання мудрості та доброчесності також були інтегральними в описі складників виховання юнака. Приділялась увага усьому: тілесному розвитку, харчуванню, навчанню окремих дисциплін (поезія, історія, моральна філософія), умінню переконливо і грамотно говорити (Пикколомини, 1973, с. 339). Владиславу Постуму (1440 – 1457) також не судилося закріпитися на угорському престолі надовго, а в історичній пам'яті угорців він залишився негативним персонажем. З історично-педагогічної точки зору невдачу Енео Сільвіо Пікколоміні логічно пояснити відсутністю безпосереднього контакту з вихованцем та неімперативність його напучень. Достеменно невідомо, чи притримувався королівський двір Ласло V (як він іменується в угорській традиції) рекомендацій, наданих Папою Римським (Митрофанов, 1910, с. 41, 42).

Інша ситуація склалася з педагогічною ініціативою Джованні Понтано (1426/29 – 1503) – мислителя, очільника Неаполітанської гуманістичної академії, придворного гуманіста тамтешнього короля Альфонса V Арагонського. Понтано виховував спадкоємця престолу, Фердинанда, який стане відомим завдяки активному заохоченню і залученню до власного двору діячів мистецтва, гуманістів-мислителів і науковців. Понтано наставляв юнака: «нехай невдячність багатьох не відлякує вас від того, аби робити людям добро» (Понтано, 1985, с. 301). Утім, особисті якості Фердинанда не відповідали тій моделі, яку хотів бачити його вихователь Джованні Понтано: він став достатньо жорстоким і недалекоглядним політиком.

Наступним варто назвати Хуана Луїса Вівеса (1492 – 1540). Він чи не першим заговорив про роль емоційного становлення державця, велику увагу приділяв розвитку пам'яті та мови. Вівес став основоположником матеріалістичного підходу до виховання правителя, різко засуджував схоластичну традицію потестарної іконографії. Інакше кажучи, його можна сміливо віднести до мислителів постсередньовічної доби. Його настанови англійській принцесі Марії, доньці Генріха VIII Тюдора, нажаль, також не мали успіху та не призвели до воцаріння на англійському престолі мирно налаштованої персони. Марія отримала прізвисько «Кровава» за жорстокість та немилість до політичних опонентів. Утім, звинувачувати гуманіста в невдачі було б несправедливо, враховуючи й ту аморальну обстановку (розпуста батька, Реформація «згори»), в якій жила і виховувалася майбутня королева Англії (Подольський, 2020, с. 30-31).

Станіслав Оріховський (1513 – 1566), вихідець з України, також зробив спробу за рахунок педагогічного інструментарію домогтися якісних змін у державі та суспільстві. «Однак страх перед теперішнім лихом примусив мене, щоб напучення до тебе я послав, щоб саме воно нагадувало, в якому місці і в якій небезпеці ми живемо» – пояснював необхідність написання напучень Сигізмунду мислитель. Закликав монарха не лише слідкувати за власною освіченістю, а й за освіченістю підданих. Педагогічні ідеї гуманіста також йшли в руслі середньовічного лицарського виховання: «наша воля потребує для свого захисту не титул, а лицаря» (Литвинов, 2000, с. 23, 24). Хоча Станіслав Оріховський і не мав безпосереднього доступу до виховання чи радництва королю, як і невідомо те, чи дослухався Сигізмунд настанов Оріховського, констатуємо його відносно успішне правління: він провів ряд реформ, употужнив економічну й військову міць країни, подолав відцентрові процеси.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розідок. Таким чином, широка і масштабна географія ініціатив мислителів європейського Відродження XIV – XVI століть щодо виховання новоєвропейської політичної еліти мала не лише ґрунтовну ідейно-теоретичну базу та напрацьовану програму, а й мала реальні історичні приклади і зразки успіхів і невдач у політичних

особах, які ставали суб'єктами педагогічних відносин. Образ «ідеального правителя» як організаційно-педагогічна модель була успішна там, де педагогічна діяльність гуманістів не обмежувалася жодними регламентами, панувала свобода творчості, а також там, де соціальне середовище, в якому формувалися особистості майбутніх лідерів, було найбільш сприятливим для всебічно й гармонійно розвиненої особистості-державця. Аналізу зовнішніх чинників, які впливали на формування «ідеального правителя» можуть бути присвячені наші подальші наукові пошуки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Алешин П. А. Семья д'Эсте – покровители искусства и коллекционеры. *Вестник Московского университета. Серия 8: История*. 2015. № 2. С. 111–118.
- Верджерио Пьетро Паоло. О благородных нравах и свободных науках. *Идеи эстетического воспитания* : в 2 т. / сост. В. П. Шестаков. Москва : Искусство, 1973. Т. 1 : Античность, Средние века, Возрождение. С. 321–328.
- Год Б. В., Перебийніс К. В. Ренесансні ідеї виховання правителя й сучасні проблеми вдосконалення діяльності державної служби в Україні. Полтава : ПОДА, 2005. 54 с.
- Колпаков М. Ю. История и власть во Франции в эпоху Филиппа IV Красивого. *Метаморфозы истории*. 2013. № 4. С. 182–200.
- Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні (Ідеї гуманізму епохи Відродження в українській філософії XV – початку XVII ст.). Київ : Основи, 2000. 472 с.
- Митрофанов П. П. История Австрии: с древнейших времен до 1792 г. Санкт-Петербург : Издание Брокгауз-Ефрон, 1910. Ч. 1. 160 с.
- Оріховський С. Напучення польському королеві Сигізмунду Августу. *Українські гуманісти епохи Відродження* / упоряд. В. Д. Литвинов. Київ : Наук. думка, 1995. Ч. 1. С. 23–60.
- Пикколомини Энео Сильвио. Письмо Владиславу, королю Богемскому и Венгерскому. *Идеи эстетического воспитания* : в 2 т. / сост. В. П. Шестаков. Москва : Искусство, 1973. Т. 1 : Античность, Средние века, Возрождение. С. 337–344.
- Подольский В. А. Философия социальной политики в Европе XVI века на примере трудов испанского мыслителя Хуана Луиса Вивеса. *Философская мысль*. 2020. № 9. С. 28–44.
- Понтано Дж. Государь. *Сочинения итальянских гуманистов эпохи Возрождения (XV век)* / ред. Л. М. Брагина. Москва : МГУ, 1985. С. 290–308.
- Ревякина Н. В. Идеи согласия и мира в итальянском гуманизме (Гуарино да Верона). *Проблемы социальной истории и культуры Средних веков и раннего Нового Времени*. 2005. № 5. С. 314–319.
- Ревякина Н. В. Итальянский гуманизм XV века и эстетическое воспитание (Школа Гуарино да Верона). *Возрождение: гуманизм, образование, искусство*. Иваново : ИВГУ, 1994. С. 47–51.
- Ревякина Н. В. Итальянский гуманист и педагог Витторино де Фельтре в свидетельствах учеников и современников. Москва ; Берлин : Директ-Медиа, 2015. 413 с.
- Эгидий Римский. О правлении государей. *Антология педагогической мысли христианского Средневековья* / ред.: В. Г. Безрогова, О. И. Варьяш. Москва, 1994. Т. II. С. 148–170.
- Lazzarini Isabella. Ludovico III Gonzaga, marchese di Mantova. *Dizionario Biografico degli Italiani*. 2006. Vol. 66. URL: [https://www.treccani.it/enciclopedia/ludovico-iii-gonzaga-marchese-di-mantova_\(Dizionario-Biografico\)/](https://www.treccani.it/enciclopedia/ludovico-iii-gonzaga-marchese-di-mantova_(Dizionario-Biografico)/)

REFERENCES

- Aleshin, P. A. (2015). Semia d'Este – pokroviteli iskusstva i kollektcionery [The d'Este family – art patrons and collectors]. *Moscow university bulletin. Series 8: History*, 2, 111-118 [in Russian].
- Egidii, Rimskii. (1994). O pravlenii gosudarei [On the rule of sovereigns]. In G. Bezrogova, & O. I. Variash (Eds.), *Antologiya pedagogicheskoi mysli khristianskogo Srednevekovia* [Anthology of Pedagogical Thought of the Christian Middle Ages] (Vol. 2, pp. 148-170). Moskva [in Russian].
- Hod, B. V., & Perebyinis, K. V. (2005). *Renesansni idei vykhovannia pravytelia y suchasni problemy vdoskonalennia diialnosti derzhavnoi sluzhby v Ukraini* [Renaissance ideas of education of the ruler and modern problems of improvement of activity of public service in Ukraine]. Poltava: PODA [in Ukrainian].
- Kolpakov, M. Iu. (2013). Istoriia i vlast vo Francii v epokhu Filippa IV Krasivogo [History and power in France during the era of Philip IV the Beautiful]. *Metamorfozy istorii* [Metamorphoses of history], 4, 182-200 [in Russian].
- Lazzarini Isabella. (2006). Ludovico III Gonzaga, marchese di Mantova. *Dizionario Biografico degli Italiani*, 66. URL: [https://www.treccani.it/enciclopedia/ludovico-iii-gonzaga-marchese-di-mantova_\(Dizionario-Biografico\)/](https://www.treccani.it/enciclopedia/ludovico-iii-gonzaga-marchese-di-mantova_(Dizionario-Biografico)/)
- Lytvynov, V. (2000). *Renesansnyi humanizm v Ukraini (Idei humanizmu epokhy Vidrozhennia v ukrainskii filosofii XV - pochatku XVII st.)* [Renaissance humanism in Ukraine (Ideas of Renaissance humanism in Ukrainian philosophy of the XV - early XVII centuries.)]. Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].

- Mitrofanov, P. P. (1910). *Istoriia Avstrii: s drevneishikh vremen do 1792 g [History of Austria: from ancient times to 1792]* (Vol. 1). Sankt-Peterburg: Izdanie Brokgauz-Efron [in Russian].
- Orikhovskiy, S. (1995). Napuchennia polskomu korolevi Syhizmundu Avhustu [Instruction to the Polish King Sigismund Augustus]. In V. D. Lytvynov (Comp.), *Ukrainski humanisty epokhy Vidrozhennia [Ukrainian humanists of the Renaissance]* (Vol. 1, 23-60). Kyiv: Nauk. dumka [in Ukrainian].
- Pikkolomini, Eneo Silvio. (1973). Pismo Vladislavu, koroliu Bogemskomu i Vengerskomu [Letter to Vladislav, King of Bohemian and Vengerskomu]. In V. P. Shestakov (Ed.), *Idei esteticheskogo vospitaniia [Ideas of aesthetic education]* (Vol. 1 : Antichnost, Srednie veka, Vozrozhdenie [Antiquity, Middle Ages, Renaissance], 337-344). Moskva: Iskustvo [in Russian].
- Podolskii, V. A. (2020). Filosofiiia sotcialnoi politiki v Evrope XVI veka na primere trudov ispanskogo myslitelia Khuana Luisa Vivesa [Philosophy of Social Policy in 16th Century Europe on the Example of the Works of the Spanish Thinker Juan Luis Vives]. *Filosofskaia mysl [Philosophical thought]*, 9, 28-44 [in Russian].
- Pontano, Dzh. (1985). Gosudar [Sovereign]. In L. M. Bragina (Ed.), *Sochineniia italianskikh gumanistov epokhi Vozrozhdeniia (XV vek) [Writings of the Italian Renaissance Humanists (15th century)]* (pp. 290-308). Moskva: MGU [in Russian].
- Reviakina, N. V. (1994). Italianskii gumanizm XV veka i esteticheskoe vospitanie (Shkola Guarino da Verona) [Italian humanism of the 15th century and aesthetic education (School of Guarino da Verona)]. In *Vozrozhdenie: gumanizm, obrazovanie, iskusstvo [Renaissance: humanism, education, art]* (pp. 47-51). Ivanovo: IvGU [in Russian].
- Reviakina, N. V. (2005). Idei soglasiia i mira v italianskom gumanizme (Guarino da Verona) [Ideas of harmony and peace in Italian humanism (Guarino da Verona)]. *Proslogion*, 5, 314-319 [in Russian].
- Reviakina, N. V. (2015). *Italianskii gumanist i pedagog Vittorino de Feltre v svidetelstvakh uchenikov i sovremennikov [Italian humanist and teacher Vittorino de Feltre in the testimonies of students and contemporaries]*. Moskva; Berlin: Direkt-Media [in Russian].
- Verdzherio, Petro Paolo. (1973). O blagorodnykh npravakh i svobodnykh naukakh [About noble morals and free sciences]. In V. P. Shestakov (Ed.), *Idei esteticheskogo vospitaniia [Ideas of aesthetic education]* (Vol. 1 : Antichnost, Srednie veka, Vozrozhdenie [Antiquity, Middle Ages, Renaissance], pp. 321-328). Moskva: Iskustvo [in Russian].

DMYTRO LOBODA

RESULTS OF EDUCATIONAL INITIATIVES OF COURT RENAISSANCE THINKERS IN THE CONNECTION OF THE PROBLEM OF EDUCATION OF THE "IDEAL RULER"

The article is devoted to the coverage of the results of pedagogical initiatives of Renaissance thinkers in the context of the problem of educating the "ideal ruler". In addition to the theoretical development of the image of the "ideal ruler" and ideas for his upbringing, humanists had the opportunity to directly participate in the upbringing of children of nobles in the XIV – XVIth centuries. Thus, the article analyzes the best practices of elite education of the Late Middle Ages according to the author's methods of court humanists. An important aspect of monitoring the effectiveness and reality of the measures taken by humanists to form the personality of the leader is the characterization of those historical personalities and their biographies with which they were in a "teacher-pupil" relationship. The article traces the results of the educational influences of Renaissance philosophers and educators through the study of the future fate of European authorities, through prosopographic and archontological special-historical methods of scientific knowledge. The imagological approach made it possible to assert that the experience gained by humanist educators in "nurturing statesmen from diapers" had both its achievements (for example, Philip IV the Beautiful and Sigismund Augustus) and its defeats (for example, Ferdinand of Aragon and Mary Tudor).

The idea of educating the ruler with their practical Renaissance embodiment in a specific product – the formed personality of a statesman, is an important component of justifying the need to educate modern leaders.

Key words: education; humanism; "ideal ruler"; personality; pedagogical initiative; pedagogical experience; Renaissance.